

Sekretariat uprave
Služba za regulativo

Številka: 11/08- 11.9. / 77 -09
Datum: 11.9.2009

**Agencija za pošto in elektronske
komunikacije Republike Slovenije**
Stegne 7, p.p. 418
1001 Ljubljana

Agencija za pošto in elektronske komunikacije
Republike Slovenije

Prejeto: 14-09-2009	Služb.: 0213
	Prih.: -
Številka zadeve: 3524-4 / 2009/20	Vred.: -
V vrednost: -	

Zadeva: Pripombe na Analizo upoštevne trga 4 » Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture (vključno s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«.

Zveza: Dokument APEK objavljen na spletni strani dne 12.8.2009

Spoštovani,

na osnovi poziva Agencije za pošto in elektronske komunikacije RS (v nadaljevanju: Agencija) posredujemo svoje pripombe na objavljeno Analizo upoštevne trga 4 (v nadaljevanju: Analiza), v kateri Agencija definira upoštevni trg, ugotavlja prevladujoč položaj posameznega operaterja ter predlaga naložitev določenih obveznosti iz 23. do 30. člena ZEKom.

V nadaljevanju podajamo najprej nekaj splošnih pripomb na Analizo in se pri tem osredotočamo na bistvene pomanjkljivosti, nato pa pripombe podajamo k posameznim poglavjem, kot si ta sledijo v objavljeni Analizi. Pri tem je potrebno pripomniti, da je javno posvetovanje Analize pretežno potekalo v času letnih dopustov, ob tem da je istočasno potekalo tudi javno posvetovanje analize upoštevne trga 5 »Širokopasovni dostop« (30 dnevni rok za javno posvetovanje se izteče istočasno). Iz tega razloga ni bilo mogoče pripraviti in podati vseh pripomb oz. izčrpne izjasnitve. V kolikor Telekom Slovenije določenih ugotovitev oz. predlaganih obveznosti ne komentira, iz tega ni mogoče sklepati na strinjanje z izsledki Agencije. Telekom Slovenije si pridružuje pravico, da določene dele Analize pokomentira v kasnejši fazi postopka, ko bo temeljito proučil vse podrobnosti Analize ter tehnične možnosti omrežja Telekoma Slovenije.

Splošne pripombe na Analizo

Osnovna pripomba na Analizo se nanaša na razširitev in stopnjevanje predlaganih obveznosti v primerjavi s trenutno veljavnimi, kar bo po oceni Telekoma Slovenije imelo negativne posledice na razvoj trga. Pri tem Agencija ne ugotavlja učinkov dosedanje regulacije oz vpliva do sedaj naloženih obveznosti na stanje in razvoj trga, kar je bistvena pomanjkljivost Analize.

Agencija je Telekomu Slovenije naložila dostop do vseh infrastrukturnih elementov, ki poleg bakrene zanke po novem vključuje dostop do optične zanke, kanalizacije, hišne napeljave ter optike v hrbteničnem omrežju. Telekom Slovenije opozarja, da bi **asimetrična regulacija** optičnega dostopa

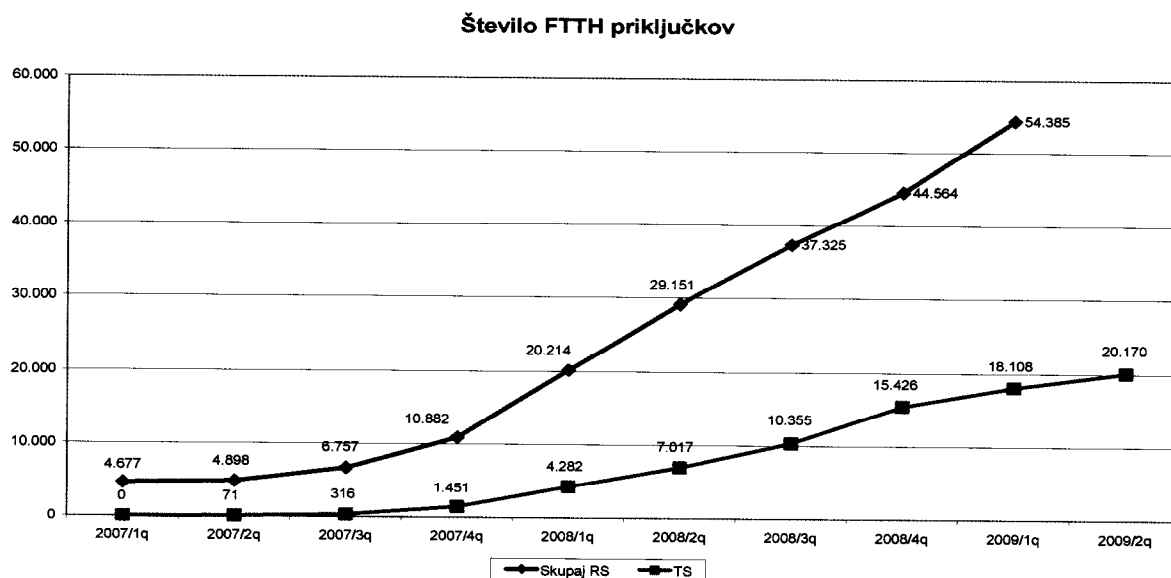
na katerem ima Telekom Slovenije samo tretjinski tržni delež lahko resno ogrozila prihodnje investicije v FTTH tehnologijo.

Agencija bi morala podrobno proučiti razvoj trga, še posebej po izdaji Odločbe o določitvi OPTM na trgu 12 z dne 16.1.2007 ter na osnovi premikov na trgu in oceni trendov v razvoju, določiti **sorazmerne obveznosti**, ki bi omogočale optimalen razvoj trga v smislu kompromisa med konkurenčnimi razmerami in motivacijo operaterjev za nove investicije, kakor to določajo predlogi evropskih Priporočil za regulacijo nove generacije dostopovnih omrežij. Kot že rečeno Analiza ne obravnava **učinkov naloženih obveznosti** na trgu, ki so lahko edina osnova za realno oceno stanja na trgu.

Da se je stanje na trgu v preteklosti bistveno spremenilo in s tem tudi položaj družbe Telekom Slovenije, je razvidno iz podatkov, ki jih navajamo v nadaljevanju.

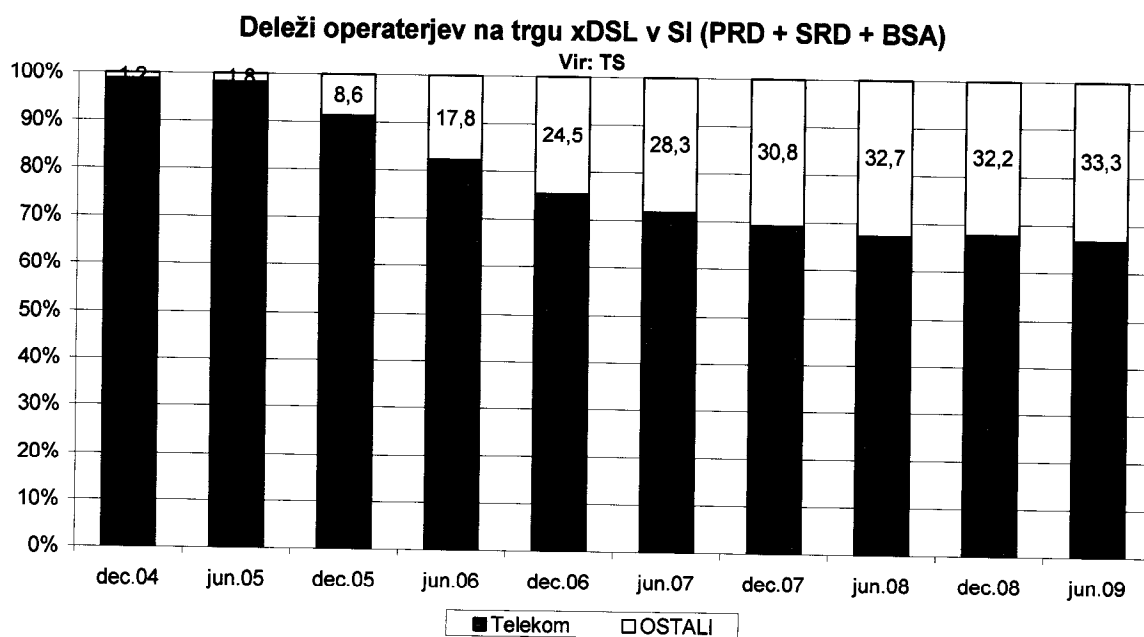
Število optičnih priključkov se je po izdaji OPTM odločbe do konca 1Q/2009 povečalo od 4.500 na 55.000, kar predstavlja že 12% vseh širokopasovnih priključkov na maloprodajnem trgu. Samo v obdobju od konca 3Q/2008 do konca 1Q/2009 se je skupno število optičnih priključkov povečalo za 3%, kar kaže na veliko dinamiko v gradnji optičnega dostopa. Tržni delež Telekoma Slovenije se je v celotnem obdobju po izdaji OPTM odločbe nenehno zniževal in je na koncu 1Q/2009 znašal samo 33,3%. Gibanje števila optičnih priključkov prikazuje slika 1.

Slika 1

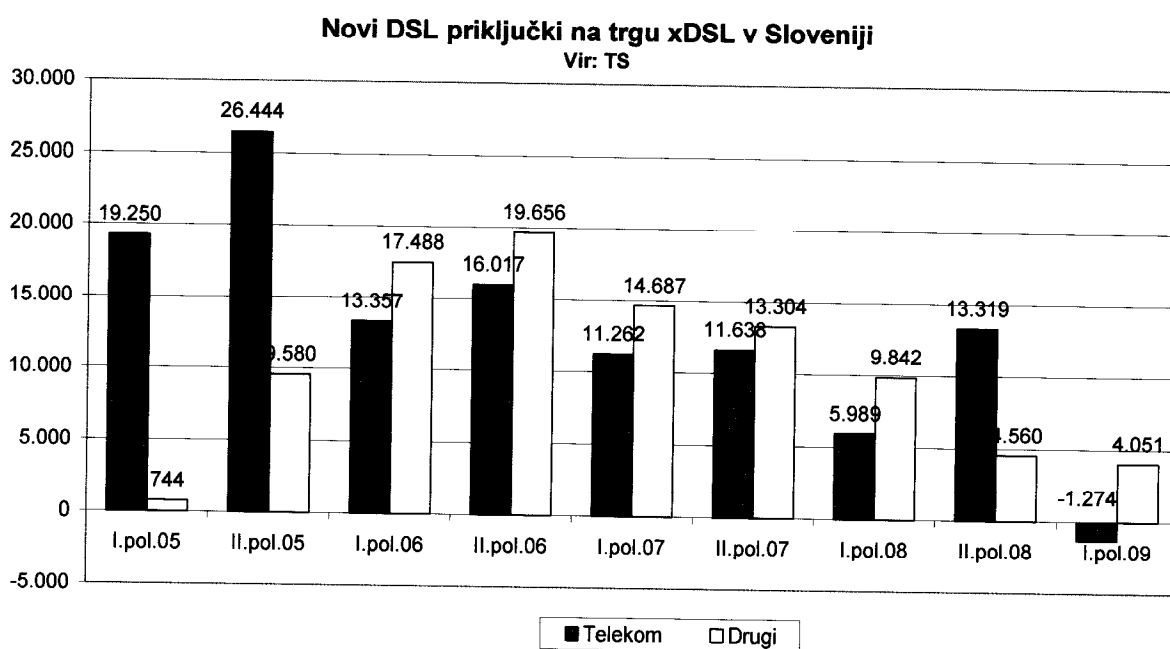

Tržni delež Telekoma Slovenije se znižuje tudi na maloprodajnem trgu xDSL storitev. V obdobju 2Q/2008 – 1Q/2009 se je delež Telekoma Slovenije znižal z 71,7% na 66,7%, (slika 2). Trend zniževanja tržnega deleža posredno ilustrira graf na sliki 3, ki prikazuje gibanje prirastka xDSL priključkov v polletnem obdobju. Iz grafa je razvidno, da ima Telekom Slovenije v prvem polletju 2009 negativen prirast xDSL priključkov, kar bo pospešilo padanje tržnega deleža Telekoma Slovenije in stagnacijo xDSL tehnologije.

Slika 2

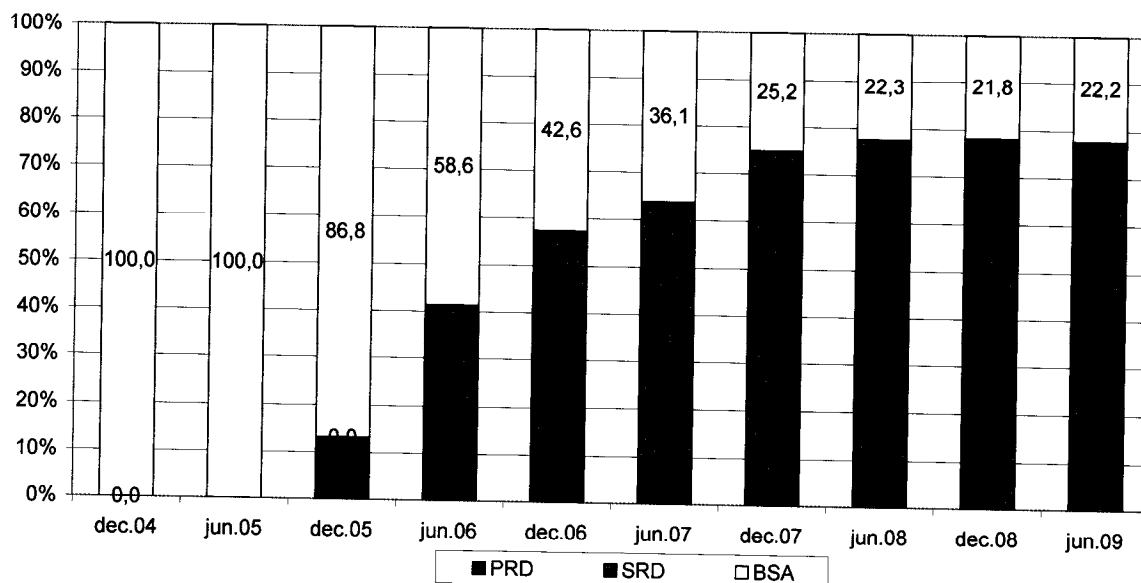

Slika 3

Dinamiko trga dokazuje tudi hitro napredovanje operaterjev na investicijski lestvi. Graf na sliki 4 prikazuje deleže posameznih tehnologij pri dostopu alternativnih operaterjev do bakrenega omrežja. Delež razvezanih zank (povsem razvezan dostop PRD in sodostop SRD) se je v obdobju julij 2008 – julij 2009 povečal z 63,9% na 77,8%. Povprečni delež tehnologije LLU v EU znaša 66%, kar je daleč pod deležem operaterjev v Sloveniji.

Slika 4

Deleži posameznih dostopov (PRD, SRD, BSA) novih vstopnikov v SI
Vir: TS

Telekom Slovenije je v sodelovanju z družbo Analysys Mason izvedel podrobno analizo gibanja tržnih deležev na nacionalnem in regionalnem trgu. Tržni delež Telekoma Slovenije na nacionalnem trgu znaša 48%, kar je za 2% nižje od povprečja v EU (1.1.2009). Analiza tržnih deležev ob upoštevanju geografske segmentacije, ki temelji na upoštevanju števila občin je dopolnjena s podatki o procentu prebivalcev. Analiza je pokazala, da v 46 občinah živi 56% prebivalstva, povprečni tržni delež Telekoma Slovenije pa v teh občinah znaša samo 36%. Pri tem imajo kabelski operaterji 32% delež, ostali alternativni operaterji pa 33% (Priloga 1). Po drugi strani pa veliko število občin, v katerih ima Telekom Slovenije velik tržni delež, pokriva majhen delež prebivalstva (v 19 občinah ima Telekom Slovenije tržni delež večji od 90%, delež prebivalstva pa je 2%) iz navedene Priloge 1 je razvidno, da je pristop k geografski analizi na osnovi števila občin zavajajoč, če se ne upošteva tudi **pripadajoči delež prebivalstva**.

Nadalje, Analiza ne upošteva novih smernic in trendov pri regulaciji dostopovnih omrežij nove generacije, ki jih je Evropska komisija predlagala v načrtu Priporočila o regulaciji NGA omrežij. Že v prvi verziji Priporočila objavljeni septembra 2008, je kot osnovno načelo regulacije poudarjena **zaščita potencialnih investorjev** ob promoviranju sprejemljive konkurence. V novem predlogu Priporočila, objavljenem junija 2009, pa so izpostavljeni pristopi, ki zagotavljajo večjo motivacijo operaterjev. Komisija ugotavlja, da bo gradnja potekala na področjih z nižjo gostoto prebivalstva, kjer bo potrebno poiskati učinkovite tehnične rešitve, ki bodo omogočale **zniževanje stroškov**. Slednje je osnovno vodilo pri gradnji nove generacije dostopovnih omrežij, pri tem pa je pomembno poudariti, da morajo pobudo prevzeti operaterji – investitorji, ki bodo poiskali optimalne tehnične rešitve. Telekom Slovenije ugotavlja, da predmetna analiza ne podpira opisane smernice iz predloga Priporočila. Kot primer lahko navedemo, da je Telekom Slovenije Agencijo večkrat seznanil s svojimi načrti v zvezi s posodabljanjem omrežja na osnovi FTTN tehnologije, ki je posebej primerna za ruralna področja z nizko gostoto prebivalstva. Agencija je Telekomu Slovenije naložila obveznost postavitve omarice v velikosti, ki omogoča namestitev opreme operaterjev, ki bodo izrazili interes po tovrstnem dostopu, kar pomeni, da bo riziko gradnje v celoti bremenil Telekom Slovenije. Agencija bi morala, v skladu z opisanimi trendi, spodbujati Telekom Slovenije pri iskanju optimalnih rešitev, pobuda za vključitev drugih operaterjev pa bi morala biti prepuščena Telekomu Slovenije. Samo na ta način bi bila zagotovljena primerna spodbuda potencialnega investitorja, v nasprotnem primeru bi izpolnjevanje obveznosti povzročilo dodatno povečanje stroškov, kar bo vplivalo na zmanjšanje interesa Telekoma Slovenije po novih investicijah.

Cenovne obveznosti in modeli za izračun cen temeljijo na predpostavkah, ki so v praksi nesprejemljive (visoka penetracija optičnega dostopa, upoštevanje nadzemnih kablov...). To je očitno pripeljalo do predloga po drastičnem znižanju cen grosističnih storitev, predvsem optične krajevne

zanke in optičnih vlaken. Nekatere storitve so opisane na način, ki ne omogoča jasne prepoznavnosti storitve (Ethernet dostop). Podrobne pripombe na cenovne obveznosti so podane v Prilogi 2. Analizo cenovnih ukrepov je v sodelovanju s Telekomom Slovenije pripravila družba Analysys Mason.

V zvezi s splošnimi pripombami želimo poudariti, da bi morala analiza bistveno bolj upoštevati realne možnosti omrežja, obstoječe kanalizacije, informacijskih sistemov, vzdrževanja, procesov za nudenje in izvajanje storitev, prakso pri implementaciji, skratka vse postopke pomembne pri nudenju veleprodajnih storitev. Agencija bi morala bolj poglobljeno analizirati stanje in zmogljivosti celotnega sistema, za kar bi bilo potrebno veliko posvetovanja in podroben vpogled v tehnične rešitve in spremljajoče procese. Nadalje bi Agencija morala posvetiti veliko pozornost določitvi vseh parametrov potrebnih za jasno opredelitev novih tehnologij, saj so naložene obveznosti, brez jasno določenih presečišč, ki bi zagotavljale enoumno razlago obveznosti lahko sporne s stališča implementacije.

Telekom Slovenije ponovno poudarja, da Agencija ni proučila skupnega vpliva niti že sedaj naloženih obveznosti niti novih obveznosti na trg in izraža zaskrbljenost, da bo ta učinek negativen za prihodnji razvoj trga, saj bo pripeljal do zastoja v investicijah, povečanja stroškov in zniževanja prihodkov kot posledica drastičnega znižanja cen.

Uporabljeni izrazi

Iz Analize je razvidno, da le-ta vključuje tudi dostopovna omrežja nove generacije (NGA). Agencija bi morala iz tega razloga v seznam uporabljenih izrazov vključiti tudi tehnologije, ki spadajo v NGA, predvsem tehnologiji FTTH in FTTN. Posebej pomembni so vmesniki v katerih se vključujejo alternativni operaterji. Izpustitev navedene terminologije lahko pripelje do nejasnosti v zvezi z izpolnjevanjem naloženih obveznosti.

V sklopu uporabljenih izrazov pa posredujemo naslednjo pripombo:

Negovorni pas frekvenčnega spektra – Negovorni pas frekvenčnega spektra po standardu ISDN/ADSL je nad 138 kHz in ne 25 kHz, kot je nepravilno zapisano v Analizi. Enaka definicija se upošteva že v dokumentu »Študija merilne metode in postopka, analize merilnih rezultatov in vsebinskega ter oblikovnega koncepta poročil o rezultatih merjenja prenosne poti krajevne zanke« z dne 5.10.2007, katero je naročila Agencija. Frekvenčni pas nad 138 kHz, zaradi vpliva xDSL storitev na obstoječe storitve, velja vse od pričetka uporabe za vse operaterje, tudi za Telekom Slovenije.

4. Opredelitev upoštevnega trga

Agencija je veliko pozornost posvetila analizi zamenljivosti na maloprodajnem in veleprodajnem trgu, na način, ki ne vključuje podatkov pomembnih za oceno stanja na trgu. V nadaljevanju podajamo nekaj pripomb.

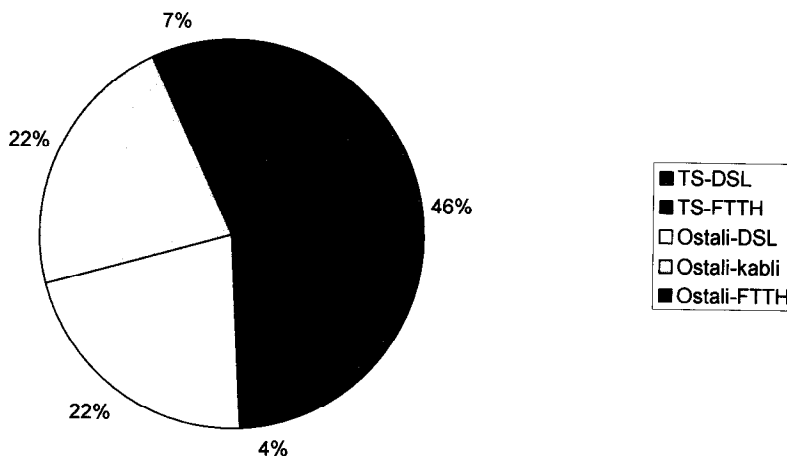
V primeru analize **zamenljivosti na maloprodajnem trgu**, Agencija **ne podaja jasne slike**, ki bi prikazovala konkurenčne pogoje ter izboljšave, ki so rezultat regulacije na veleprodajnem trgu v obdobju po izdaji OPTM Odločbe z dne 16.1.2007. Prikaz stanja na maloprodajnem trgu z upoštevanjem premikov in sprememb, bi bistveno jasneje odražal izboljšanje konkurenčnih pogojev, kot je to razvidno iz diagramov v točki 4.1.1, (Zamenljivost na maloprodajnem trgu).

Poleg prikaza deležev in gibanja posameznih tehnologij, bi bilo potrebno prikazati tudi gibanja deležev operaterjev, še posebej na reguliranih DSL trgih. Na spodnji sliki podajamo diagram, ki prikazuje tržne deleže na maloprodajnem širokopasovnem trgu **po operaterjih in tehnologijah**. Primerjava s podatki iz sredine leta 2007 kaže, da je tržni delež kabelskih operaterjev stabilen, da se je tržni delež DSL znižal za 6,3%, (od 72,3% na dan 1.7.2007 na 66% na dan 31.3.2009) pri tem pa izboljšalo razmerje med deležem alternativnih operaterjev in Telekomom Slovenije, kar je posledica

regulacije na trgih 11 in 12. Tržni delež optičnih priključkov se je v istem obdobju povečal za 10%, razmerje deležev med družbo T-2 in Telekomom Slovenije pa je približno enako.

Slika 5.

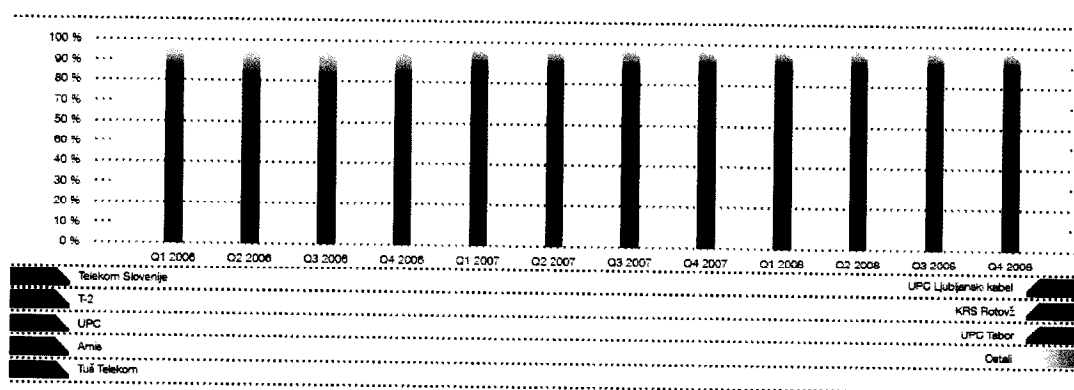
Deleži BB priključkov na maloprodajnem trgu v Sloveniji
Vir: EU, 1.1.2009

Še podrobnejši prikaz stanja na maloprodajnem trgu prikazuje slika 6, kjer so posebej prikazani deleži vseh operaterjev, ki na trgu delujejo.

Slika 6

Tržni delež operaterjev na fiksnem širokopasovnem dostopu po številu priključkov

Vir: Poročilo za 4. četrtletje 2008, APEK, interni podatki Telekoma Slovenije, d. d.

V delu, ki obravnava **zamenljivost na veleprodajnem trgu**, je Agencija analizirala zamenljivost med bakreno zanko in dostopom prek kablanskega omrežja. Telekom Slovenije smatra, da se **kablenska omrežja**, po uvedbi novih standardov posodablja na način, ki omogoča ponujanje širokopasovnih storitev, ki so po hitrosti primerljive z DSL tehnologijo. Tako je danski kablanski operater Ziggo, vse svoje priključke nadgradil po standardu Eurodicsis 3.0, kar mu je omogočilo dvig hitrosti od 15/1.5 Mb/s na 25/4 Mb/s, kar je že primerljivo s tehnologijo VDSL2. Tri evropske države (Norveška, Portugalska in Velika Britanija) so kablanski dostop že vključile na trg 4. V večini evropskih držav je strategija izgradnje NGA zasnovana tudi na tehnologiji FTTH in koaksialnem dostopnem omrežju. Tržni deleži kablanskih operaterjev v Sloveniji so zelo stabilni in daleč presegajo povprečni delež v EU

(V Sloveniji na dan 1.1.2009 znaša 23%, v EU pa samo 15%...). Analiza maloprodajnega trga po občinah, ki je podana v Prilogi 1 kaže, da je v 72 občinah, ki pokrivajo 67% prebivalstva, tržni delež kablinskih operaterjev 30%.

V primeru **optičnih omrežij Telekoma Slovenije**, Agencija poudarja, strategijo postopne zamenjave bakrenih zank z optičnimi, kar ne drži, saj bo imel Telekom Slovenije vsaj petletno obveznost ponujanja bakrene infrastrukture (tako izhaja iz Analize). Ugotovitev Agencije, da bodo operaterji, ki so že investirali v razvezavo krajevnih zank, zaradi prehoda Telekoma Slovenije na optično omrežje ostali brez dostopa do svojih končnih uporabnikov tako nikakor ne drži. Navedeni argumenti so, kot izhaja iz Analize, osnova in so ključni za neutemeljeno vključitev optike na trg 4. Tudi omejitve v pokritosti z optičnim dostopovnim omrežjem, ki so jih nekateri regulatorji obravnavali kot ključni razlog za izključitev optičnega dostopa, v primeru trga v Sloveniji niso bile upoštevane, čeprav so kot ključni razlog vplivale na izključitev kablanskega omrežja iz definicije trga. Danski regulator se je odločil za izključitev optičnega dostopa s trga 4 ravno zaradi omejitev v pokritosti ozemlja in visokih stroškov prehoda LLU operaterjev na optični dostop. Telekom Slovenije je prav tako kritičen do načina analize prisotnosti operaterjev po občinah, kjer Agencija poudarja prisotnost po občinah, s **poudarkom na številu občin in ne procentu prebivalstva**, ki ga občine pokrivajo. Na ta način je analiza nepregledna in lahko tudi zavajajoča, saj je pokritost prebivalstva ključna za oceno razširjenosti določene infrastrukture.

Iz pravkar naštetih razlogov se Telekom Slovenije ne strinja z definicijo upoštevnega trga, saj iz razmer na trgu izhaja, da je bakreno omrežje povsem zamenljivo s kablenskim omrežjem, optično omrežje pa še ni toliko geografsko razširjeno, da bi se ga lahko vključilo na upoštevni trg.

5. Analiza upoštevnega trga o obstoju konkurence

Telekom Slovenije v Analizi pogreša podrobnejšo analizo stanja na maloprodajnem trgu, kar edinole omogoča vpogled v konkurenčne razmere na trgu in je osnova za oceno regulatornih ukrepov na veleprodajnem trgu. Prikaz stanja na veleprodajnih trgih, pri čemer se z izključitvijo kablinskih omrežij ustvari stanje dominacije xDSL tehnologije (ker je delež optičnih priključkov še razmeroma nizek) je zavajajoče s stališča ocene konkurenčnih razmer na trgu. xDSL tehnologija bo tudi v naslednjih letih prevladujoča na veleprodajnem trgu, medtem, ko se bodo razmere na maloprodajnem trgu še naprej hitro spreminjale v korist alternativnih operaterjev. Nekateri podatki, ki jih Agencija navaja ne držijo, kot je podatek v zvezi z deležem vseh razvezanih zank (Agencija navaja, da je to 8,7% vseh krajevnih zank, dejansko število pa znaša 24%), ali pa podatek, da je tržni delež Telekoma Slovenije na maloprodajnem trgu 61,6% (dejansko število je 48,2%). Iz navedenega izhaja, da je Agencija analizo opravila z napačnimi podatki, ki so v končni posledici tudi pripeljali do napačnih zaključkov.

V zvezi z doseganjem ekonomij obsega, oziroma ekonomij povezanosti Agencija poudarja, da bi operaterji, ki bi želeli vstopiti na trg, zaradi visokih stroškov zagotavljanja storitev težko ponudili nižjo ceno kot Telekom Slovenije. Analiza cen, podanih na sliki 7 v Analizi navedenega dejstva ne podpira, saj je optični priključek družbe T-2 cenejši od vseh ostalih priključkov.

6. Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevem trgu

Telekom Slovenije se nikakor ne strinja z ugotovitvijo Agencije, da na trgu ni učinkovite konkurence, ter da delež Telekoma Slovenije na trgu znaša 91%. Če bi Agencija, po vzoru drugih držav v EU izključila optični dostop, bi navedeni delež še vedno znašal 100%, kljub dejstvu, da so se konkurenčne razmere na trgu zelo izboljšale. To dokazujejo naraščajoči tržni deleži alternativnih operaterjev na maloprodajnem trgu, ki je edini lahko osnova za oceno konkurenčnih razmer na trgu. Ocena napredka na trgu je možna samo preko ocene stanja na maloprodajnem trgu, saj je cilj regulacije na veleprodajnem trgu ravno sprememba in izboljšanje konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu.

7. Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

Telekom Slovenije ugotavlja, da Agencija na več mestih kot opravičilo za naložitev obveznosti navaja prejem številnih pritožb operaterjev, ne navaja pa števila dejansko ugotovljenih kršitev z odločbo. Iz dejanskega stanja nikakor ne izhaja nujnost naložitve številnih obveznosti kot so predlagane v posameznih poglavjih v Analizi. Sorazmernost predlaganih obveznosti tako sploh ni ugotovljena. Prav tako se Agencija sklicuje na naložene obveznosti s strani evropskih regulatornih organov (na katere tudi Evropska komisija ni imela pripombe) in v tem išče opravičilo za enako naložitev obveznosti družbi Telekom Slovenije, pri tem pa se ne ukvarja z dejanskim stanjem na trgu, tehničnimi lastnostmi omrežja ter zmožnostmi v družbi Telekom Slovenije, kar še posebej velja pri naložitvi izvedbenih rokov. Obveznosti so tudi iz tega razloga popolnoma nesorazmerne. Družba Telekom Slovenije iz tega razloga Agencijo poziva, da ponovno prouči predlagane obveznosti v okviru posameznih poglavij, tako z vidika izvedljivosti ter sorazmernosti obveznosti (upoštevajoč breme za družbo Telekom Slovenije ter cilj, ki se želi s tem doseči).

7.1. Obveznost dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Agencija ugotavlja, da bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru predlagane obveznosti dopustitve operatorskega dostopa morala zagotoviti naslednje:

l. zagotoviti operatorski dostop do omrežnih elementov oziroma naprav in odobriti odprt operatorski dostop do tehničnih vmesnikov in drugih povezanih zmogljivosti, predvsem pa do:

b) optične krajevne zanke, razen v primerih, ko gre za dostop prek optičnih vlaken do objektov, ki pred izgradnjo optičnega omrežja niso bili priključeni na nobeno omrežje družbe Telekom Slovenije d.d., optična napeljava do objekta pa ni bila zgrajena do 1.9.2009, pri čemer velja ta izjema za obdobje dveh let po izgradnji optične napeljave do objekta,

Telekom Slovenije v zvezi s tem navaja, da bo v primeru razvezave optične krajevne zanke potrebno določiti način povezovanja alternativnih operaterjev na strani aktivne opreme. Ta se bo, namreč razlikovala od načina povezovanja Telekoma Slovenije. Koncept bo potrebno določiti v skladu s predlogom Priporočila o regulaciji NGA. Agencija bi že v Analizi morala določiti točke in način povezovanja, ki v skladu s predlogom Priporočila veljajo za FTTH tehnologijo.

c) hišne napeljave,

Telekom Slovenije nasprotuje obveznosti asimetričnega dostopa in smatra, da bi vsi operaterji z lastno optično infrastrukturo morali imeti **enake obveznosti dostopa do hišne napeljave**, saj gre za del omrežja, ki ga je težko ponoviti in zato predstavlja »ozko grlo« v dostopovni infrastrukturi. Tudi praksa v drugih državah kaže, da je obveznost simetričnega dostopa s principi delitve terminalnega dela optične hišne napeljave že vključena v nacionalno zakonodajo in velja za vse operaterje z lastnim optičnim dostopovnim omrežjem. Kot primer lahko navedemo Francijo in Španijo, v katerih je regulator podrobno prečil različne načine dostopa in principe delitve, sama obveznost pa je vključena v nacionalno zakonodajo. V primeru Slovenije je asimetrična regulacija dostopa do hišne napeljave še toliko bolj nerazumljiva, ker je obveznost naložena operaterju, ki ima na celotnem trgu FTTH samo tretjino aktivnih priključkov. Zato odločno nasprotujemo enostranski naložitvi obveznosti dostopa do hišne inštalacije v sklopu obveznosti na trgu, saj menimo, da je potrebno ustrezno generalno določilo predvideti v nacionalni zakonodaji.

Telekom Slovenije prav tako opozarja Agencijo, da bo morala proučiti koncept dostopa do terminalnega dela optične krajevne zanke v skladu s tehničnimi možnostmi

operaterjev. Omrežje Telekoma Slovenije je namreč zgrajeno na način, da se razdelilna točka nahaja v jašku, da je izvedena z varjenjem vlaken in zato ni enostavno dostopna, kot je to primer pri bakrenem omrežju. Agencija bi problematiko dostopa do razdelilne točke, ki povezuje hišno inštalacijo, morala podrobno proučiti v realnih okoliščinah, v katerih delujeta oba operaterja (družba T-2 in Telekom Slovenije).

d) jaškov, kanalizacije ter neosvetljenih optičnih vlaken (dark fibre) za potrebe operaterjev za gradnjo njihovega lastnega omrežja in dostopa do podzanke,

Telekom Slovenije meni, da bi obveznost dostopa do kanalizacije zahtevala obsežne analize, ki jih Agencija ni izvedla. Tudi prakse v drugih državah potrjujejo, da so razmere pri nujenju kanalizacije tako kompleksne, da lahko v praksi povzročijo velike težave. Tako portugalski Telekom poroča o zapletih pri določanju prostih kapacitet, problemih posodabljanja podatkovne baze, problemih v zvezi z določanjem SLA, velikih kadrovske obremenitvah v zvezi s preverjanjem informacij, nadzorom nad izvajanjem del, pogostih in zamudnih posegih, ter zahtevnem spremljanju stanja zaradi odstopanj v izvedbi in zamudah pri dostavi izvedbene tehnične dokumentacije.

Telekom Slovenije opozarja, da se vse opisane težave lahko pojavijo tudi v Sloveniji, ker družba ne razpolaga z informacijskim sistemom za sledenje zasedbe jaškov in kanalizacije. Vse tovrstne poizvedbe zahtevajo čas in ustrezne kadrovske resurse za ročne preveritve, kar je potrebno upoštevati pri pripravi rokov za izvedbo.

e) dostop do aktivne ethernet (ali druge oblike) povezave, pri čemer je mišljena povezava od omarice dalje, za potrebe izrabe podzanke.

Iz predlagane obveznosti ter obrazložitve storitev dostopa do aktivne Ethernet povezave ni jasno določena in se Telekom Slovenije upravičeno sprašuje na kakšno storitev se obveznost nanaša: del optične krajevne zanke od aktivne opreme alternativnega operaterja do optičnega delilnika ali pa dejansko na aktivno Ethernet povezavo, tako kot je to v besedilu izrecno zapisano.

pri čemer bo na razumno zahtevo:

3. v odsotnosti drugačnega pisnega dogovora ukinila posamezno lokacijo ali posamezno bakreno krajevno zanko najprej po preteku 5 let od začetka njene uporabe s strani operaterja

Telekom Slovenije opozarja, da obstajajo tudi razlogi na katere ne more vplivati. V primeru zahtev lastnikov zemljišča ali objekta po odstranitvi omrežja ali opreme iz objekta, Telekom Slovenije ne more vplivati na spoštovanje predpisanega roka 5 let.

pri tem pa bo morala upoštevati pri razvezanem dostopu in sodostopu naslednje roke:

a) Rok za odgovor na poizvedbe glede informacij o lokaciji glavnega delilnika in okvirni dolžini krajevne zanke je največ 15 minut, glede ostalih informacij pa največ 3 delovne dni.

Telekom Slovenije predlaga, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem RUO. »Rok za odgovor na preveritev je tri (3) delovne dni v primeru, ko Telekom Slovenije razpolaga z vso potrebno tehnično dokumentacijo. V primeru, ko je za pripravo odgovora na preveritev potrebno izvesti dodatne aktivnosti (ogled na terenu, preveritve, ipd) je rok za odgovor na preveritev pet (5) delovnih dni od prejema preveritve. V posameznih izjemnih primerih se ta rok podaljša za največ tri (3) delovne dni. Telekom Slovenije bo v primeru podaljšanja tega roka obvestil operaterja«. Telekom Slovenije poizvedb, ki jih mora opraviti na terenu, ne more opraviti v zahtevanem roku. Poleg tega so bili roki v letošnjem letu skrajšani in usklajeni tudi za poizvedbe po BRO.

Telekom Slovenije za izvedbo predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 60% vseh odgovorov na poizvedbe izvesti v 1 dnevu, 80% v 2 dneh in 100% v 5 dneh.

Pravkar navedeni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni.

b) v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe mora z razlogi za zavrnitev nemudoma seznaniti operaterja prek enotnega informacijskega sistema, in mu najkasneje v roku 10 delovnih dni poslati tehnično dokumentacijo, iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev, dokumentacijo pa mora spremljati pisna izjava zakonitega zastopnika, da končni uporabnik ne more dobiti storitve širokopasovnega dostopa družbe Telekom Slovenije d.d.,

Telekom Slovenije predlaga, da v veljavi ostane določilo, ki je za te primere že predvideno v obstoječem RUO. »Telekom Slovenije bo v primeru zavrnitve poizvedbe na posebno zahtevo operaterja, razloge za zavrnitev izkazal tudi z ustrezno tehnično dokumentacijo najkasneje v desetih (10) delovnih dneh od prejema operaterjeve zahteve. V kolikor je bila zavrnitev izvedbe upravičena, bo Telekom Slovenije takšno zahtevo zaračunal operaterju v skladu s cenikom.« Glede na dejstvo, da v preteklih dveh letih takih zahtev s strani operaterjev skoraj ni bilo (manj kot 5), predpisan ukrep predstavlja nesorazmerno zahtevo Agencije, saj pomeni nepotrebno obremenitev zaposlenih Telekoma Slovenije ob dejstvu, da je takih zavrnitev v mesecu približno 1000.

Končni uporabnik lahko, kljub zavrnitvi drugega operaterja, še vedno dobi omejen širokopasovni dostop Telekoma Slovenije preko brezžičnih ali multipleksnih EMX sistemov

c) rok za izvedbo naročila je 8 delovnih dni od prejema popolnega naročila,

Opredejeni rok za vzpostavitev je v primeru, ko je potreben poseg na terenu, vezan na termin, ki ga s končnim uporabnikom dogovori operater. Prosti termini so ponujeni iz skupnega nabora terminov za širokopasovne storitve na maloprodajnem in operaterskem trgu. Pri tem se izbira termin za vzpostavitev, ki je opredeljen v skladu z razumnim rokom 8 delovnih dni. Telekom Slovenije nima možnosti vplivanja na to, kdaj operater dogovori termin (ali je to 8. delovni dan ali 15. delovni dan). Glede na to ni možno opredeliti in od Telekoma Slovenije zahtevati porazdelitev izvedbe naročil. Telekom Slovenije naročilo izvede na termin, ki ga dogovori operater.

Podatki o izvedbi naročil, ki so bili s strani Telekoma Slovenije posredovani na podlagi poziva, dopis št. 38241-4/2009, so predvsem v primeru, ko naročila izvaja sam zase posledica tega, da je večji del naročil izveden na način brez posega pri končnem uporabniku.

Telekom Slovenije zaradi zgoraj opisanega ne more zagotoviti predvidene distribucije rokov za vključitve, kot jih predvideva Agencija.

d) rok za odpravo napak je 2 delovna dneva od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer mora ob podaljšanju roka o tem ustrezno seznaniti operaterja in navesti ter utemeljiti razloge, iz katerih izhaja, da gre za težjo napako.

Telekom Slovenije predlaga, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem RUO. »Rok za odpravo napake od prijave napake do odprave napake je tri (3) delovne dni, ki se v primeru težjih napak lahko ustrezno podaljša. O nastanku težjih napak Telekom Slovenije nemudoma znotraj treh (3) delovnih dni od nastanka napake obvesti operaterja. V primeru težjih napak bo Telekom Slovenije določil rok za podaljšanje roka za odpravo napak, pri čemer pa to podaljšanje ne sme trajati več kot dodatnih pet (5) delovnih dni. V primeru napak, ki so posledica višje sile in napakah, kjer je na odpravo napake Telekom Slovenije ne more vplivati (večje poškodbe, pridobitev soglasja, itd.) se lahko rok za odpravo napake podaljša. Pri tem je Telekom Slovenije o konkretnih vzrokih dolžan operaterja obvestiti.« Telekom Slovenije vseh napak ne more odpraviti v zahtevanem krajšem roku.

Telekom Slovenije za izvedbo predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 25% vseh napak odpraviti v 1 dnevu, 70% vseh napak odpraviti v 2 dnevih, 85% vseh napak odpraviti v 3 dneh in 100% v 8 dneh.

Sedaj veljavni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse (Agencija zmotno misli, da se z odpravo napak ukvarjajo vsi zaposleni v Skupini Telekom Slovenije) tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni.

Prav tako tudi ugotavljamo, da se število napak z povečanjem števila razvezanih zank povečuje, kar prav tako vpliva na čas odprave napak.

II. Vzpostaviti enoten informacijski sistem, preko katerega bo operaterje in lastno maloprodajno enoto obveščala o vzrokih za nastanek napake, roku za njeno odpravo in o odpravi prijavljene napake takoj po odpravi le-te,

Telekom Slovenije operaterjem preko operatorskega portala že sedaj omogoča prijavo napak in povratno obveščanje ob odpravi napake. Telekom Slovenije pripravlja nadgradnjo obstoječega sistem in sicer tako, da bo lahko operater sproti spremljal status posamezne napake.

V. zagotoviti skupno lokacijo (kolokacijo) in druge zmožljivosti, potrebne za primerno namestitvev in povezavo ustrezne opreme, ki omogoča uporabo bakrenih in optičnih zank in podzank ter jaškov in kanalizacije, v okviru katere:

4. bo morala na zahtevo operaterja zagotoviti v prostoru skupne lokacije elektroenergetsko napajanje, in sicer na tak način, kot ga zagotavlja sama sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,

Pri povečavah moči elektroenergetskih priključkov za potrebe alternativnih operaterjev se Telekom Slovenije pogosto sooča s kompleksnimi in zamudnimi postopki. To je še posebej problematično, če gre za majhne povečave moči. Telekom Slovenije vidi rešitev navedenih problemov tudi v vzpostavitvah lastnih elektroenergetskih priključkov, še posebej, če gre za toplotno izolirane kolokacije tipa A in B, kakor tudi gradnjo ločenih zunanjih vtičnic za priključitev mobilnega ali prenosnega agregata. Ločevanje bo pogosto najprimernejša rešitev tudi v primerih zahtev po enosmernem ali agregatnem napajanju, saj so kapacitete Telekoma Slovenije načrtovane samo za lastne potrebe.

5. bo morala omogočiti neoviran dostop z lastnim optičnim kablom ali optičnim kablom tretjih ponudnikov oziroma na zahtevo operaterja optičnim kablom družbe Telekom Slovenije d.d. do drugih prostorov operaterja na drugih lokacijah ter bo morala pri tem omogočati samostojno povezovanje operaterjev med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe z opremo in izvajalcem, ki ju lahko priskrbi operater sam, pri čemer bo morala za te potrebe zagotoviti souporabo kanalov, zgradb in drugih potrebnih zmožljivosti,

Agencija je med obveznosti dostopa z lastnim optičnim kablom uvrstila tudi povezovanje operaterjev med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe, ter na zahtevo povezave z optičnim kablom Telekoma Slovenije do prostorov operaterja na drugih lokacijah. Telekom Slovenije opozarja, da se morajo navedene povezave uporabljati izključno v namene povezovanja kolokacij, sama izvedba pa mora biti usklajena s pravili projektiranja in izgradnje, ki velja za opremo Telekoma Slovenije, ob upoštevanju vseh omejitev, ki iz tega izhajajo.

7. bo morala nove omarice za potrebe dostopa do podzank postaviti v velikosti, ki omogoča ustrezno namestitev opreme operaterjev, ki so po obvestilu družbe Telekom Slovenije d.d. o spremembi omrežja izrazili interes za skupno lokacijo,

Telekom Slovenije meni, da navedena obveznost ni v skladu s predlogom Priporočila o regulaciji NGA omrežij. Nova verzija Priporočila še posebej poudarja zaščito potencialnih investitorjev, zniževanje stroškov, pobuda pa je v največji možni meri prepuščena operaterjem – investitorjem v dostopovno omrežje. Agencija bi morala spodbujati Telekom Slovenije pri iskanju optimalnih rešitev, ne pa mu nalagati obveznost gradnje omaric, ki bodo omogočale namestitev dodatne opreme samo na osnovi izraženega interesa drugih operaterjev. Agencija bi morala upoštevati tudi vse tehnične omejitve, ki so vezane na gradnjo skupnih omaric. Te so predvidene za vgradnjo tipske opreme, ki jo skupaj z omarico dobavlja proizvajalec. Pogosto so projektirane tako, da zagotavljajo pasivno hlajenje, proizvajalec pa jamči za dobro delovanje samo pod pogojem namestitve opreme, ki je testirana v

sklopu ponujene rešitve. Prav tako mora investitor že vnaprej načrtovati elektro priključke, »backhaul« povezave, torej vse oblike povezovanja omarice v TK sistem, to pa bi v primeru, da bi omarico uporabljalo več operaterjev, zelo povečalo začetno investicijo. Telekom Slovenije predlaga, da Agencija sledi smernicam v predlogu Priporočila, ki investitorju zagotavljajo jasne pogoje ponujanja dostopa in posledično zmanjšanje rizikov.

Telekom Slovenije je Agencijo večkrat seznanil s problematiko gradnje FTTN omrežij ter problemi, ki se ob tem pojavljajo. Telekom Slovenije je operaterjem in Agenciji predlagal gradnjo po modelu **segmentacije omrežij**, ki pomeni spremembo v topologiji dostopovnega omrežja na način, da to postane bistveno bolj učinkovito. V slovenskih razmerah je to še posebej pomembno, saj bo FTTN tehnologija pogosto najprimernejša rešitev v ruralnem področju z nizko gostoto uporabnikov. Agencija bi se morala že v preteklem obdobju odzvati na pobudo Telekoma Slovenije, da skupaj z alternativnimi operaterji doseže dogovor, ki bi omogočal gradnjo segmentiranih omrežij, tudi če bi v prehodnem obdobju to pomenilo nazadovanje na investicijski lestvi. V nasprotnem, Telekom Slovenije ne bo zainteresiran za investicije v FTTN tehnologijo.

8. bo morala pri skupni lokaciji upoštevati naslednje roke:

a) rok za odgovor na poizvedbo je za do 15 lokacij 10 dni od prejema popolne poizvedbe, od 16 do 50 lokacij 30 dni od prejema popolne poizvedbe, od 51 do vključno 100 lokacij 45 dni od prejema popolne poizvedbe in nad 100 lokacij 90 dni od prejema popolne poizvedbe,

Telekom Slovenije predlaga, da roki za poizvedbe ostanejo v delovnih (in ne koledarskih) dneh, kot je že v veljavi. Telekom Slovenije nima vzpostavljenega informacijskega sistema za upravljanje tehnoloških prostorov, kot to Agencija zmotno predvideva. V Telekomu Slovenije vse preveritve, tudi za lastne potrebe, izvajamo ročno.

c) rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije je največ 3 mesece,

Telekom Slovenije vseh kolokacijskih prostorov ne more pripraviti v največ treh mesecih, zato predlagamo, da je rok za izvedbo naročila za skupno lokacijo največ 6 mesecev, kot je to zapisano tudi v obrazložitvi ukrepa, pri čemer pa predlagamo dodatno segmentacijo rokov. Telekom Slovenije bo 70% kolokacij v roku pripravil v roku 3 mesecev in preostalih 30% kolokacij v roku 6 mesecev.

10. bo morala upoštevati dodatne pogoje, s katerimi zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednje pogodbene kazni:

Agencija predlaga naložitev pogodbenih kazni za primer zamude izvedbe razvezave krajevne zanke, skupne lokacije ter zamude pri odpravljanju napak. Pri tem kot pravno podlago navaja določbo 1. odstavka 26. člena ZEKom, ki Agencijo pooblašča, da naloži dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Telekom Slovenije v zvezi s tem opozarja, da je kot dodatne pogoje v najboljšem primeru mogoče razumeti naložitev nekih izvedbenih rokov, ne pa tudi pogodbene kazni. Z naložitvijo pogodbenih kazni bi Agencija prekoračila možnosti, ki jih ponuja 26. člen ZEKom, kar pomeni, da je tako dejanje nezakonito. Kljub napačni uporabi 26. člena ZEKom, pa bi morala Agencija do enakih zaključkov priti pri oceni sorazmernosti ukrepa. Glede na to, da nastopa Agencija tudi v funkciji prekrškovnega organa, ima iz tega naslova možnost, da odloča o prekrških za kršitve ZEKom in na njegovi podlagi izdanih predpisov in na takšen način sankcionira nedisciplinirano ravnanje operaterja.

Prav tako Telekom Slovenije opozarja, da je Agencija že sedaj v okviru navedene obveznosti Telekomu Slovenije naložila vključitev pogodbenih kazni. Kot je bilo že večkrat navedeno, Agencija v okviru Analize ne ugotavlja učinkov dosedanje regulacije oz. naloženih ukrepov, kar prav tako velja za obveznost vključitve pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo. Agencija se znova ne ukvarja z dejanskim stanjem v preteklem obdobju. Agencija v zvezi z pogodbenimi kaznimi ne utemelji potrebe po naložitvi tovrstne obveznosti na podlagi nekih konkretnih ravnanj Telekoma Slovenije. Iz tega razloga je še posebej neupravičena naložitev obveznosti vključitve strožjih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo kot veljajo danes. Predlagana obveznost vključitve pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo je tako povsem nesorazmerna in neutemeljena obveznost. Glede na to, da je Agencija posamezne izvedbene roke še dodatno skrajšala (rok za odgovor na poizvedbo, rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne

lokacije,...), je naložitev strožjih obveznosti v smislu višjih pogodbenih kazni toliko bolj neupravičena.

11. ne bo smela postavljati nerazumnih pogojev, ki za izvajanje storitev niso nujno potrebni oziroma se da izvajanje storitev doseči tudi z lažje izpolnjivimi pogoji.

V zvezi z navedeno točko Agencija predvsem izpostavlja nepotrebna ali nerazumna zavarovanja terjatev (npr. nerazumne bančne garancije). Ponovno Agencija v okviru Analize ne obrazloži pojma nerazumnosti. V zvezi s tem Telekom Slovenije poudarja, da je bančna garancija eden izmed možnih finančnih instrumentov, s katerim je mogoče sankcionirati finančno nedisciplino pogodbene stranke. Pri tem pa je pomembno, da se bančna garancija uporablja z vsemi svojimi elementi. V kolikor Agencija prepoveduje izvedbo naročila storitev s pogojevanjem predložitve bančne garancije in podobno, s tem izkrivi sam namen finančnega instrumenta in je instrument tako v praksi neuporaben. Družba Telekom Slovenije pa je v primeru nezmožnosti zavarovanja terjatev izpostavljen precejšnjemu tveganju

Agencija navaja podatke o skupnem številu obveznosti dostopa do hišne napeljave, kabelske kanalizacije, neosvetljenih optičnih vlaknih, valovni dolžini znotraj optičnega vlakna ter aktivni Ethernet povezavi (tabela na strani 54). Agencija navaja zgolj skupno število obveznosti po državah iz katerih ni razvidno realno stanje, saj niso omenjene omejitve in pogoji, ki jih je regulator določil ob naložitvi obveznosti. Tabela navaja, da je dostop do neosvetljenih vlaken obvezen v desetih državah EU. Telekom Slovenije ugotavlja, da se obveznost večinoma nanaša na **povezavo uličnih kabinetov in lokacije** MDF-ov v sklopu omrežja izgrajenega v tehnologiji FTTH. Pomembno dejstvo je, da navedeno obveznost regulator velikokrat nalaga pogojno: na prvo mesto postavlja obvezo dostopa do kanalizacije in v primeru, če to ni možno nastopa obveznost dostopa do optičnega vlakna (Nemčija, Španija). Zato so števila dostopov navedena v tabeli nerealna, ker se števila podvajajo. Tabela tudi ne vsebuje ločene obveznosti **dostopa do optične zanke**, ki je ključna obveznost dostopa do optične infrastrukture. Opozarjamo, da je navedena obveznost dejansko naložena samo na Nizozemskem in Finskem, kjer imajo telekom večinski tržni delež na trgu in je zato situacija drugačna od situacije v Sloveniji. V nekaterih državah je dostop do optične zanke izključen iz trga zaradi tehničnih omejitev pri razvezavi zanke (v Španiji se je telekom odločil za tehnologijo GPON FTTH, ki trenutno ne omogoča dostop do posameznega uporabnika). V drugih državah (Danska) je izključitev optične zanke vezana na omejitve v razprostranjenosti tehnologije (optika je prisotna v določenih regijah), kar ne omogoča zamenljivost med optičnim in bakrenim omrežjem. Na Portugalskem se je regulator odločil za vključitev optike na trg, ne pa za naložitev regulatornih obveznosti. Iz navedenih podatkov je razvidno, da se je za regulacijo optične zanke odločil samo nizozemski regulator, kar pa je razumljivo zaradi prehoda telekoma na »all IP« in **opustitve bakrenega omrežja**, kar je KPN objavil že leta 2005. Stanja v Sloveniji zato ni možno primerjati s stanjem na Nizozemskem.

Nadalje, v vseh državah (Francija, Italija, Portugalska, Španija) v katerih imajo operaterji naloženo obveznost dostopa do hišne napeljave, ta obveznost velja za vse operaterje (simetrični dostop). Obveznost je določena v nacionalni zakonodaji, princip dostopa pa je oblikoval regulator v postopkih nacionalnega posvetovanja. Telekom Slovenije ugotavlja, da bo asimetrična regulacija v Sloveniji neučinkovita, ker se regulira operater, ki ima na trgu manjši tržni delež.

Telekom Slovenije ugotavlja, da se za naložitev vseh oblik dostopa ni odločil niti eden regulator v EU! Sočasna naložitev vseh možnih obveznosti je nesorazmeren ukrep, čeprav je naložitev posamezne obveznosti lahko primerna. Iz tržne analize tudi ni razvidno, da so naložene obveznosti zahtevane s strani alternativnih operaterjev. Ponovno poudarjamo, da želi Agencija z naložitvijo celotnega spektra obveznosti očitno izboljšati pogoje na veleprodajnem trgu, čeprav bi glavni cilj Agencije morala biti odprava pomanjkljivosti in izboljšanje konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu. Agencija očitno ni želela podrobno predstaviti stanja in premikov na maloprodajnem trgu, še posebej premikov po izdaji OPTM odločbe v drugem krogu analize.

7.2. Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Telekom Slovenije opozarja, da 24. člen ZEKom jasno določa, da lahko Agencija z odločbo določenemu operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznost enakega obravnavanja v zvezi z operaterskim dostopom. Navedena določba pa ne predvideva naložitev obveznosti o posredovanju točno določenih informacij kot to Agencija neupravičeno predlaga v navedeni točki Analize. Navedena zahteva je brez ustrezne pravne osnove in tako nezakonita.

V okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja bo zato družba Telekom Slovenije d.d. dolžna:

1 .pri zagotavljanju razvezanega dostopa do krajevne zanke za druge operaterje, ki zagotavljajo storitve širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom, v enakovrednih okoliščinah uporabljati enakovredne pogoje dostopa do omrežja, kot jih uporablja sama zase oziroma za svoja hčerinska ali partnerska podjetja ter operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, dati na voljo isti informacijski sistem za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja njena lastna maloprodajna enota oziroma z njo povezane družbe (v nadaljevanju: enoten informacijski sistem);

Zahteva po istem informacijskem sistemu za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja maloprodajna enota Telekoma Slovenije, je v dobesednem pomenu nerazumna in neizvedljiva. Operaterji imajo na voljo spletni vmesnik (operaterski portal) preko katerega naročajo in upravljajo storitve, pri čemer je ta vmesnik podložno vezan na isti informacijski sistem, kot ga Telekom Slovenije uporablja za svoje maloprodajno enoto (Atlantis). Procesno je naročanje enako tako za ostale operaterje kot za maloprodajno enoto Telekoma Slovenije, razlika je le v vhodnem sistemu (operaterji uporabljajo spletni portal, maloprodaja Telekoma Slovenije pa prodajni del Atlantisa).

3. tudi sama ne uporabljati zank, ki jih je v zavrnitvah poizvedb operaterjev označila kot rezervne, razen za namene, pri katerih je dovoljena uporaba rezervnih zank, oziroma bo morala v primeru spremembe namembnosti posamezne krajevne zanke le to najprej ponuditi operaterju, ki je prvi poizvedoval po njej;

Telekom Slovenije odločno nasprotuje predlagani obveznost, saj bo povzročila bistveno večje stroške za potrebe zagotavljanja univerzalnih storitev, prav tako pa se bo podaljšal čas vzpostavitve univerzalnega priključka.

4. podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke, ki so potrebni za preverjanje izvrševanja obveznosti enakega obravnavanja, mesečno dostaviti Agenciji in jih hkrati na pregleden način objaviti na svoji spletni strani;

Telekom Slovenije podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke Agenciji dostavlja enkrat letno. Mesečno posredovanje podatkov je po prepričanju Telekoma Slovenije nesorazmerno stopnjevanje obveznosti. Predlagamo, da so poročila četrtletna. Pri tem opozarjamo, da podatka o odstotku napačnih odgovorov na prejete poizvedbe Telekom Slovenije ne more posredovati, saj s takimi podatki ne razpolaga.

5. operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo za razvezan dostop, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim notranje organizacijskim enotam ter hčerinskim in partnerskim podjetjem, v elektronski obliki prek enotnega informacijskega sistema posredovati naslednje informacije, pri čemer morajo biti te informacije na enak način dostopne tudi Agenciji:

➤ *informacije o načrtih posodobljanja svojega omrežja za manjše posodobitve največ 30 dni pred izvedeno posodobitvijo ter za večje posodobitve najmanj 90 dni pred izvedeno posodobitvijo, pri čemer je treba o ukinitvi posamezne skupne lokacije operaterja obvestiti najmanj 5 let v naprej, o ukinitvi posamezne bakrene krajevne zanke pa najmanj 2 leti v naprej;*

Agencija bi morala v Analizi upoštevati veliko dinamiko v razvoju širokopasovnega trga, naraščanje infrastrukturne konkurence in realne okoliščine na posameznih območjih. Telekom Slovenije je prepričan, da bi morala Agencija predvsem upoštevati regionalno raznolikost, ne pa obveznost posplošiti na celotni teritorij RS.

- *o pričetku ponujanja katerekoli nove storitve najmanj 6 mesecev pred začetkom ponujanja storitve, vendar ne kasneje kot svojim notranjim organizacijskim enotam ter povezanim podjetjem;*

V zvezi z navedeno obveznostjo se Telekom Slovenije sprašuje za katere storitve sploh gre. Predvidevamo, da se je ta obveznost v tem poglavju pomotoma zapisala, saj menimo, da je možna le na trgu 5.

- *informacije o razpoložljivosti skupnih lokacij,*

Podatkov o razpoložljivosti kapacitet skupnih lokacij Telekom Slovenije nima evidentiranih v informacijskih sistemih. Preveritev se izvaja na podlagi posameznih povpraševanj s fizičnimi ogledi na posameznih funkcijskih lokacijah.

- *informacije o morebitnih rezervacijah na vseh lokacijah, kjer je mogoča skupna lokacija, skupaj s časovno določenim začetkom in koncem realizacije projekta, na katerega se rezervacija nanaša, ki v nobenem primeru ne sme biti daljši od enega leta. Pogoji za rezervacijo je izdelana projektna dokumentacija.*

Zaradi neevidentiranih podatkov v informacijskih sistemih, podatkov v informatizirani obliki ni mogoče zagotoviti. Operaterjem lahko Telekom Slovenije zaradi neevidentiranih podatkov o omrežju v informacijskih sistemih, zagotavlja le nekatere podatke. Podatki bodo operaterjem v pisnem odgovoru zagotovljeni za posamezno lokacijo za preveritev, rezervacijo in naročilo, na podlagi fizično izvedenih aktivnosti.

6. mora operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, in Agenciji omogočiti izdelavo in prikaz statistik prek enotnega informacijskega sistema, ki omogočajo nadzor nad izvrševanjem obveznosti enakega obravnavanja operaterjev po vseh relevantnih parametrih

Telekom Slovenije operaterjem ne omogoča izdelave in prikaza poljubnih statistik preko informacijskega sistema, ki omogočajo nadzor nad enakim obravnavanjem. Statistike je možno zagotoviti le v obliki poročil, ki morajo biti v naprej opredeljena in se kot taka npr. mesečno prikazujejo.

7.3. Obveznost zagotavljanja preglednosti

V vzorčni ponudbi morajo biti opisani vsi postopki in tehnične rešitve vezani na predlagane obveznosti in zagotovitev vse potrebne informacijske podpore, ki pa se jo je potrebno šele opredeliti, nato razviti, testirati in tudi vzpostaviti. Zato je rok za pripravo vzorčne ponudbe do prvega v naslednjem mesecu od objave odločbe povsem nerazumen. APEK zmotno ugotavlja, da sprememba RUO glede na predlagane obveznosti, predstavlja le administrativne posege. Spremembe zahtevajo zelo premišljene tehnične rešitve, ki jih APEK mora verificirati, ter predvsem celo vrsto procesnih sprememb in prilagoditve informacijskih sistemov. Telekom Slovenije zahteva, da je rok za pripravo vzorčne ponudbe vsaj 60 dni od dneva dokončnosti odločbe.

Dopolnitev vzorčne ponudbe prvi dan naslednjega meseca od objave odločbe je absolutno prekratek rok za uveljavitev novega RUO. Roki za implementacijo zahtevanih novih funkcionalnosti informacijskega sistema s strani Telekoma Slovenije ne bodo vezani na rok za objavo vzorčne ponudbe in jih bo Telekom Slovenije zagotovil glede na razpoložljive resurse, kar bo navedel tudi v spremembi vzorčne ponudbe.

7.4. Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

7.4.1. Obveznost oblikovanja cen skladno z modelom Agencije LRIC »bottom up«

LRIC model, ki ga je pripravila Agencija po mnenju Telekoma Slovenije uporablja nekatere napačne predpostavke, kar privede do nizkih cen storitev, ki jih je izračunala Agencija.

Veleprodajni stroški optičnega dostopa, ki izhajajo iz modela Agencije vključujejo tako rezidenčne kot poslovne priključke, vendar pa ne upoštevajo posebnih lastnosti poslovnih priključkov, kot so to pri svojih izračunih storili drugi regulatorji. Posebne lastnosti poslovnih priključkov je tako podrobno analiziral nizozemski regulator (OPTA). Nizozemski primer je za primerjavo še posebej primeren, saj je arhitektura FTTH na Nizozemskem enaka kot v Slovenije

Modelu Agencije manjka transparentnost in morda ni v celoti skladen z najboljšo prakso LRIC metodologije in zato verjetno podcenjuje stroške. Prav tako nekatere storitve, kot optično vlakno in Ethernet, niso zadostno definirane. Menimo tudi, da je Ethernet sestavni del trga 6, kjer je že izdana odločba za Ethernet dostop. Na trgu 4 naj bi bili po naši presoji pretežni navedeni in določeni 'pasivni' infrastrukturni elementi

Rezultati modela Agencije morda niso točni in zanesljivi, saj niso bili usklajeni z rezultati, ki izhajajo iz top down modela Telekoma Slovenije. Takšna uskladitev je v skladu z najboljšo Evropsko prakso.

Bottom up stroškovni model Agencije za razvezavo optične zanke je bil zgrajen na napačni predpostavki, da so optične zanke zamenjava za bakrene zanke, iz česar izhaja visok faktor izkoriščenosti, ki vodi v nizko ceno za optično zanko.

Nizozemski regulator je izračunal, da je cena razvezave optične zanke med 12 in 18 EUR na mesec. Kljub dejstvu, da so stroški dela v Sloveniji v primerjavi z Nizozemsko nižji, pa ima Nizozemska ugodnejšo strukturo tal za gradnjo in večjo gostoto prebivalstva kot Slovenija. Telekom Slovenije je prepričan, da tudi končna cena zakupa optičnega vlakna v Sloveniji ne more biti dosti drugačna.

Podrobnejši komentar modela Agencije se nahaja v prilogi 2 tega dokumenta.

7.4.2. Oblikovanje cen ostalih storitev

V analizi je Agencija na strani 91 zapisala, da »lahko adaptacija upošteva med drugim tudi tipsko izdelavo dokumentacije, klimatske naprave in montažo teh naprav«. Glede na to, da imamo sedaj v funkciji ločena prodajna modela in sicer enega za prostor (adaptacija brez klimatskih sistemov) in drugega (ločeno) za klimatske sisteme, zato je smiselno (črtamo »podati pripombo/predlog«), da sta navedena modela tudi v bodoče še naprej ločeno obravnavana. V kolikor 'lahko' oziroma 'le' izpade pomeni, da adaptacija mora upoštevati tudi klimatske sisteme, kar pa pomeni korak nazaj pri pojmovanju ločenih računovodskih evidenc.

Naročnina za m² kolokacijskega prostora - Pri določitvi cen najemnin za kolokacijske prostore bi morali razlikovati med najemninami za pisarniške prostore v 'surovem' stanju (brez ustrezne razsvetljave, dvojnih tal, dodatnih ozemljitvenih zaščit, elektro priključkov ipd) in najemninami tehnoloških prostorov s posebnimi prostorskimi zahtevami (montažne stene, pralni (protiprašni) premazi sten, talna obloga iz elektroprevodnega antistatičnega materiala, ...) in energetskimi zahtevami (inštalacije za protipožarno zaščito, za varnostni nadzor,...).

7.5. Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Telekom Slovenije predlaga, da je rok za prvo predložitev ločenih računovodskih evidenc 30.6.2010. Prav tako pa predlagamo, da je rok za nadaljnje predložitve ločenih evidenc 30.6. vsakega koledarskega leta.

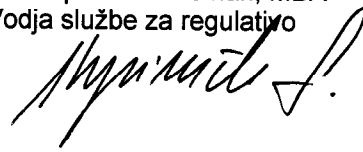
Datum posredovanja ločenih računovodskih evidenc do 31.3.2008 je nesorazmeren. Zahtevani rok je problematičen z vidika prekratkih rokov, saj so roki za zaključitev poslovnih rezultatov družbe konec februarja. To pomeni, da so podatki o stroških, sredstvih in drugi kazalniki, potrebnih za izračun ključev, ki predstavljajo vhodne podatke za model ločenih računovodskih evidenc, na voljo šele po preteku tega obdobja. Dodatno delo predstavlja tudi zahteva Agencije po koreniti spremembi

obstoječega sistema tako, da bo le-ta vključeval tako ponudbo samemu sebi kot tudi interne oziroma transferne cene. Tovrstne spremembe pa zahtevajo daljše časovno obdobje in nadgradnjo ali celo spremembo obstoječega modela. Skladno s tem predlagamo rok za pripravo ločenih računovodskih evidenc 30.6.2010.

Navedba Agencije, da bo morala družba Telekom Slovenije voditi evidence ločeno po operaterjih in ločeno zase, je nerazumljiva. Ali to pomeni, da bo morala družba Telekom Slovenije za vsakega operaterja pripraviti ločen izkaz, kar pomeni neobvladljivo množico ključev in neracionalno porabo resursov za tovrstne izračune. Telekom Slovenije se sprašuje kaj je smisel oz. namen tovrstnih izračunov po operaterjih.

S spoštovanjem!

Saša Stopinšek Golčman, MBA
Vodja službe za regulativo

Telekom
Slovenije, d.d.

11.08.0

Priloge: kot v tekstu

Annex to the letter

Market 4 – Symmetric regulation of fibre

Between Q1 2007 and Q1 2009, FTTH lines increased significantly, rising from around 4,500 lines to over 50,000 lines. The vast majority of lines have been rolled out by other operators other than Telekom Slovenije. The gap between the number of lines rolled out by the other operators, in particular T-2, and those deployed by Telekom Slovenije has increased steadily quarter by quarter. We note that Telekom Slovenije's share of FTTH lines has even declined recently, falling from 35% in Q4 2008 to 33% in Q1 2009. Telekom Slovenije remains a distant second player in terms of FTTH lines.

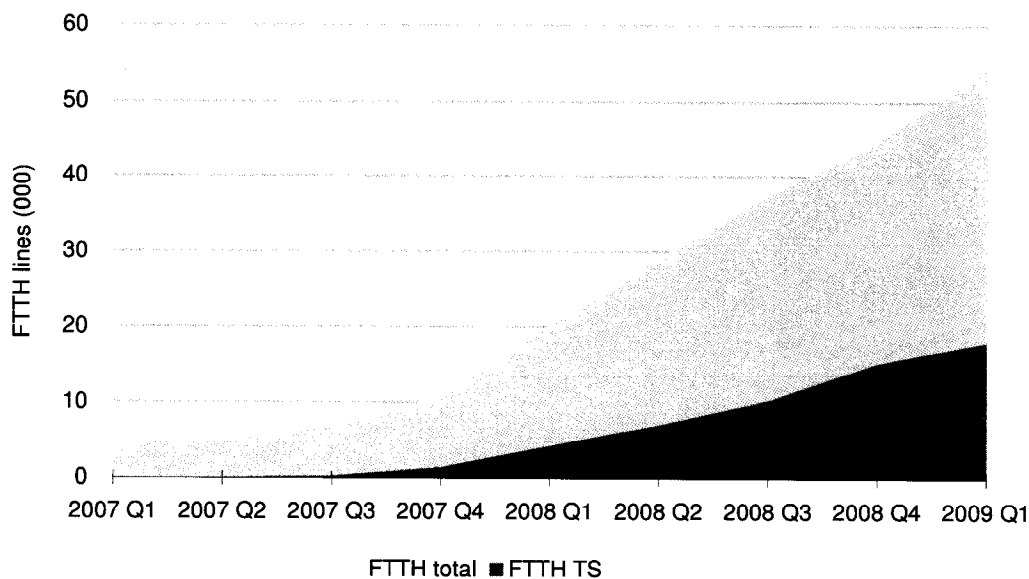

Figure 1: Evolution of FTTH deployment in Slovenia [Source: APEK, Telekom Slovenije]

Market 5 – Geographical remedies

For clarity, the following geographical analysis below uses the same geographical unit (communities) as APEK in its market analysis.

We have ranked the 210 communities in Slovenia in terms of Telekom Slovenije's market share. Starting from the most competitive areas (i.e. those where Telekom Slovenije's market share is the lowest), we have plotted the average market share of Telekom Slovenije in the considered/covered population, as shown in Figure 2.

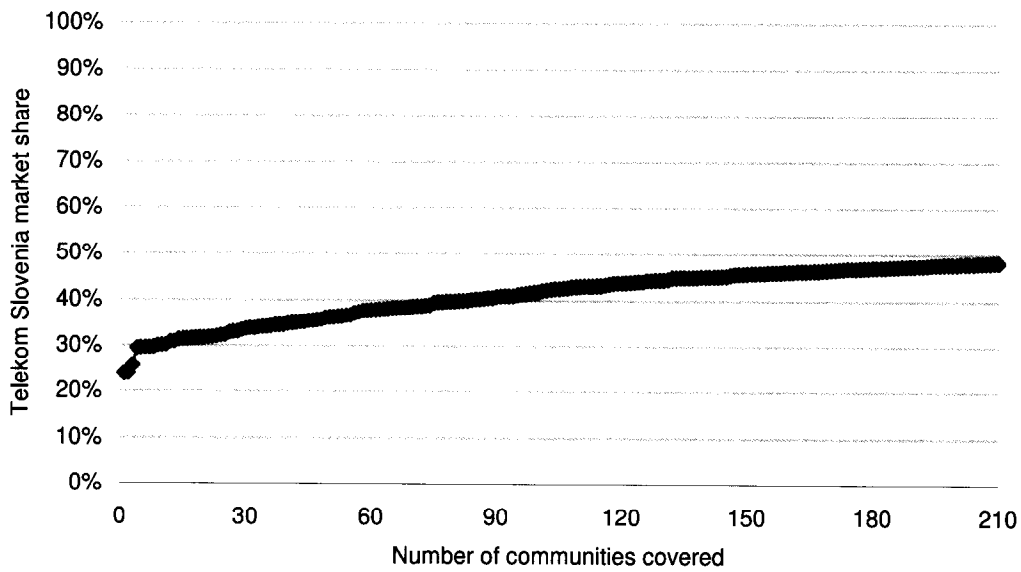

Figure 2: *Telekom Slovenije's average retail market share among the n-th most competitive communities [Source: Analysys Mason, Telekom Slovenije]*

The following graph represents the same information, this time using population coverage as the increment on the x-axis.

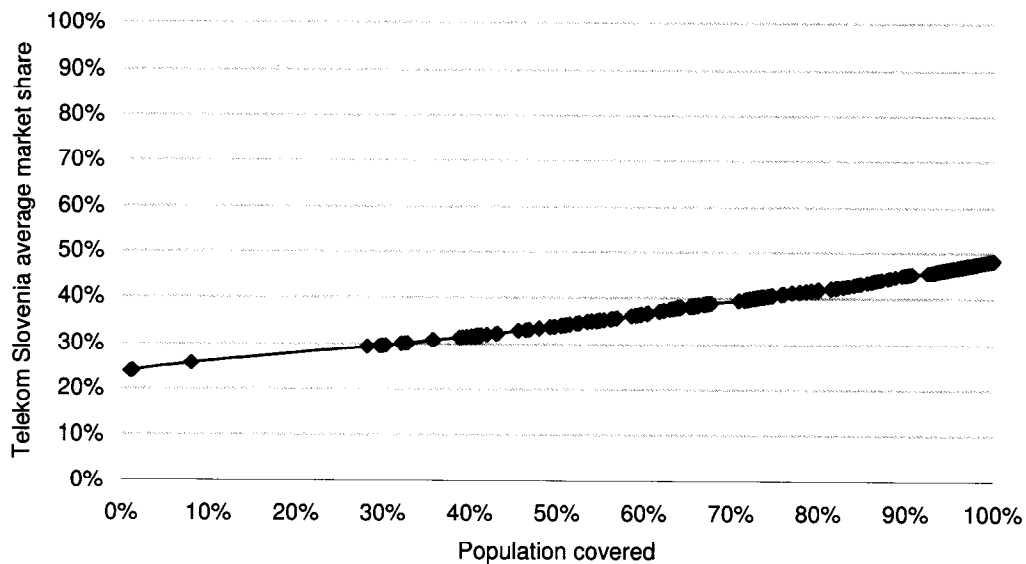

Figure 3: *Telekom Slovenije's average retail market share by population [Source: Analysys Mason, Telekom Slovenije]*

We have performed this calculation by estimating the geographical split of cable lines and OLO FTTH lines. The total cable lines and OLO FTTH lines (as indicated in APEK's public figures) in their respective coverage areas have been allocated in a way that is consistent

with the population distribution in these areas (which was estimated using the proxy of copper lines per community).

Figure 4 and Figure 5 show the above information, as well as the OLO and cable average market shares, in steps corresponding to an increment of 10% in Telekom Slovenije market share in those communities. For instance, taking the two extremes, we can see that there are three communities where 8% of the Slovenian population lives in which Telekom Slovenije's retail market share is below 30%: over this area, Telekom Slovenije's market share is 26% (when averaged across the three communities) and cable has a 48% retail market share on average. At the other end, TS has a retail market share of over 90% in 19 communities, which account for 2% of the Slovenian population.

More interestingly, in Figure 4, it can be seen that the area where Telekom Slovenije's retail market share is below 50% corresponds to 46 communities, which cover 56% of the population. Over this area, Telekom Slovenije has an average market share of 36%, while the OLO average market share is 33% and the cable average market share is 32%.

<i>TS market share</i>	<i>Number of communities</i>	<i>% of pop.</i>	<i>Average TS market share</i>	<i>Average OLO market share</i>	<i>Average cable market share</i>
<=10%	0	0%	-	-	-
<=20%	0	0%	-	-	-
<=30%	3	8%	26%	26%	48%
<=40%	18	41%	32%	34%	34%
<=50%	46	56%	36%	33%	32%
<=60%	72	67%	39%	31%	30%
<=70%	101	81%	42%	31%	27%
<=80%	140	90%	45%	30%	25%
<=90%	191	98%	48%	29%	23%
<=100%	210	100%	48%	29%	23%

Figure 4: Retail market share [Source: Analysys Mason, Telekom Slovenije, APEK, July 2009]

We have conducted the same analysis for Market 5 (including self-supply). In Figure 5, it can be seen that the area where Telekom Slovenije's market share in Market 5 (including self-supply) is equal to or below 50% corresponds to 32 communities, which cover 50% of the population. Over this area, Telekom Slovenije has an average market share of 36%, while the OLO average market share is 31% and the cable average market share is 33%.

<i>TS market share</i>	<i>Number of communities</i>	<i>% of pop.</i>	<i>Average TS market share</i>	<i>Average OLO market share</i>	<i>Average cable market share</i>
<=10%	0	0%	-	-	-
<=20%	0	0%	-	-	-
<=30%	3	8%	28%	24%	48%
<=40%	11	38%	33%	33%	34%
<=50%	32	50%	36%	31%	33%
<=60%	55	63%	41%	29%	31%
<=70%	73	70%	42%	28%	29%
<=80%	100	81%	46%	27%	27%
<=90%	118	90%	49%	26%	25%
<=100%	210	100%	53%	24%	23%

Figure 5: Market share in Market 5 (including self-supply) [Source: Analysys Mason, Telekom Slovenije, July 2009]

In addition, competitive conditions may not be homogeneous throughout a given community: for example, cable and FTTH networks are deployed in only a limited fraction of each community where these technologies are present. From this, we can further analyse the market shares in the denser parts of the communities, which are typically served by cable operators and OLOs.

Figure 6 shows the various retail market shares (Telekom Slovenije, OLO split by technology – LLUB, bitstream, FTTH – and cable) in geographical areas segmented in terms of competition. We also show the fraction of the population covered in each segment. At a national level (corresponding to 100% of the population), Telekom Slovenije's market share is 48%, while cable's market share is 23% and the OLO market share is 29%. More interestingly, in the communities where cable is present, which is an area covering 64% of the population, Telekom Slovenije's retail market share is limited to 39%, OLOs have a retail market share of 29%, and cable has 32%.

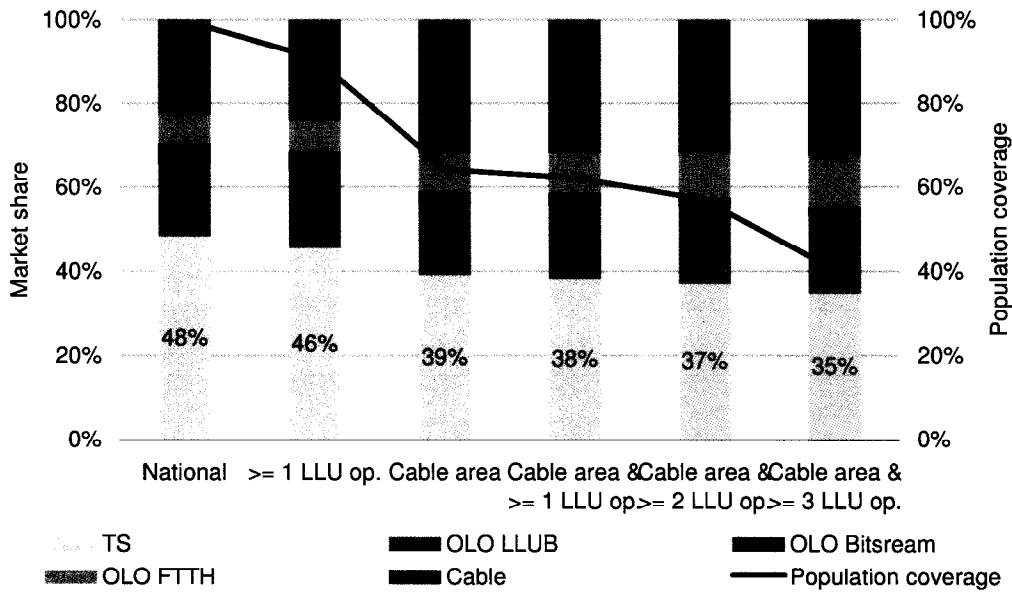

Figure 6: Retail market share in geographical areas segmented in terms of competition [Source: Analysys Mason, Telekom Slovenije July 2009]

Figure 7 shows the same information for Market 5 (Telekom Slovenije, OLO and cable). At a national level, Telekom Slovenije's market share in Market 5 is 53% while the cable market share is 23% and the OLO market share is 24%. In the communities where cable is present (covering 64% of the population), Telekom Slovenije's market share in Market 5 is 42%, OLOs have a market share of 26%, and cable has 32%.

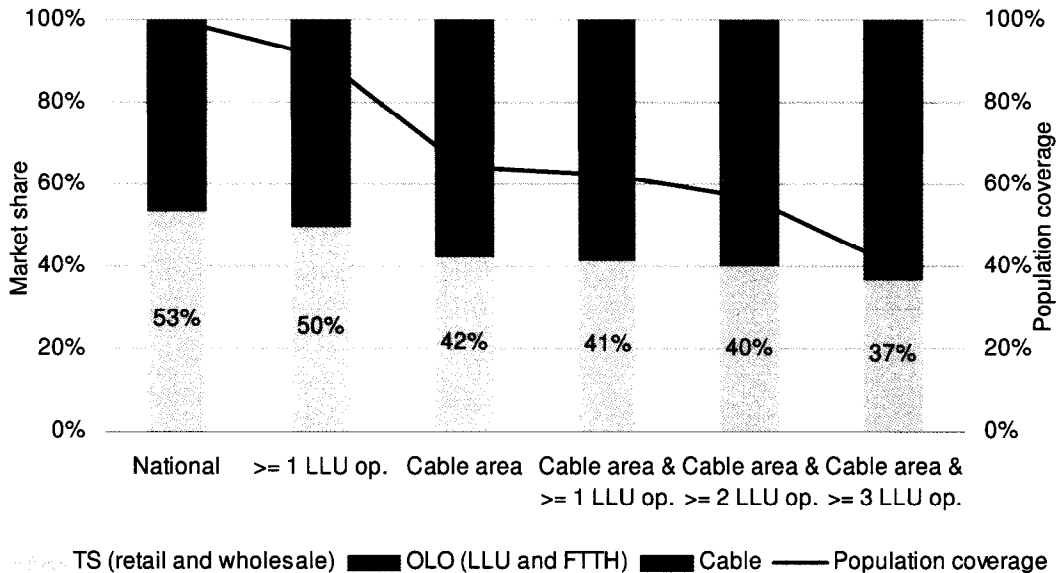

Figure 7: Market share in the broadband market by type of access in geographical areas segmented in terms of competition [Source: Analysys Mason, Telekom Slovenije July 2009]